

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגיות
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

02/08/2020

י"ב באב התש"ף

למנהלי בתי הספר,
למרכזי הוראת ספרות ולמורים לספרות
בחטיבות הביניים הממלכתיות
שלום רב,

חוזר מפמ"ר ספרות התשפ"א - מס' 1

תוכן העניינים :

1. דבר המפמ"ר
2. מיקוד תוכנית הלימודים בחטיבות הביניים לשנה"ל התשפ"א
3. יחידות הוראה למורי חטיבות הביניים
4. המרכז להעצמת מדעי הרוח – הספרייה הלאומית
5. המרחב הפדגוגי בתחום הדעת ספרות
6. 'הסיפור השלם' – ועדת ביטון ויישום המלצותיה במערכת החינוך
7. תוכנית 'שמחת הקריאה'
8. צוות ההדרכה שלנו תשפ"א
9. השתלמויות וימי עיון

נספח א' – חומרי הוראה מקוונים לתלמידי חטיבת הביניים

נספח ב' – השתלמויות תשפ"א

העתק :

דרי' מירי שליסל, יו"ר המזכירות הפדגוגית
גבי' שוש נחום, מנהלת המינהל הפדגוגי
דליה פניג, סגנית יו"ר המזכירות הפדגוגית
אלירז קראוס, מנהלת אגף א' לרוח וחברה
דסי בארי, מנהלת אגף א' לחינוך על יסודי
דויד גל, מנהל אגף הבחינות

1. דבר המפמ"ר

"אני בטוח שהחיים האלה ראויים הם שאדם יחיה אותם [...] אני מאמין כי שום כיעור ושום סבל אינו מבטל את היופי והשמחה. ובחיים אלה, נורה, יש יופי ויש שמחה. [...] אין דבר שאדם לא יוכל להתגבר עליו, ובעצם העובדה הזאת אנו מנצחים לנצח. החיים יקרים מאוד, נורה".

(לאה גולדברג, **והוא האור**, 1946)

מורות ומורים יקרים,

בימים אלה, של אי-וודאות עולמית, כולנו מנסים להסתגל למציאות חדשה, שלפני חמישה חודשים נראתה כאילו נלקחה מיצירת ספרות בדיונית-אפוקליפטית. מילותיה של לאה גולדברג "כי שום כיעור ושום סבל אינו מבטל את היופי והשמחה" מתקשרות בעיניי ליופייה של האמנות מעשי ידי אדם, שאין בה מקרי או סתמי, ויש בה כוונה ומשמעות.

בימים כאלה, האמונה ש"אין דבר שאדם לא יוכל להתגבר עליו" מפנה את כולנו אל יצירות ספרות אהובות המחזקות את הרוח. אני מאחלת לכולנו שנשכיל לעשות שימוש טוב בהיכרותנו הרחבה עם יצירות ספרות שיש בהן כדי להעשיר, לנחם, לעודד ולתת השראה לתלמידינו ולנו, ונמצא כוחות להיות "מנצחים לנצח".

רשימת מדריכות ומדריכי ספרות

בברכת שנת לימודים מוצלחת ופורייה!

מדריכי הוראת הספרות

ומירב בראוטבר-פסט

מנהלת תחום דעת ספרות,

המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך

0505-654877

meravbp@education.gov.il

2. מיקוד תוכנית הלימודים בחטיבות הביניים לשנה"ל תשפ"א

לקראת שנת הלימודים תשפ"א ולאור המציאות הנמשכת של משבר הקורונה, אנו מבקשים לעדכן את מיקוד תוכנית הלימודים לחטיבת הביניים.

כידוע, בחלק מבתי הספר הספרות נלמדת כמקצוע בפני עצמו, ובחלק מבתי הספר משולבת הספרות באשכולות לימוד בין-תחומיים במדעי הרוח.

הפירוט שלהלן נועד להבהיר את הנחיות ההוראה, בהתאם להבדלים בין בתי הספר.

יש ללמד 70% מהחומר לפי החלוקה הבאה, חלוקה לסוגות:

ספרי קריאה

יש לקרוא 2 ספרים. לכל ספר שייבחר יש להקצות 10 שעות ($2 \times 10 = 20$).

יש לבחור את ספרי הקריאה מתוך תוכנית הלימודים או מתוך מבחר הסיפורים בפרויקט "ספרייה בכיס", לפי שכבת גיל.

סיפורים קצרים

יש ללמד 4 סיפורים קצרים, לכל סיפור יש להקצות 4 שעות ($4 \times 4 = 16$).

יש לבחור את הסיפורים מתוך תוכנית הלימודים, לפי שכבת הגיל.

שירה + בלדות

יש ללמד 5 שירים/פזמונים/בלדות, לכל יצירה יש להקצות 3 שעות ($5 \times 3 = 15$).

מחזה

יש ללמד מחזה אחד; יש להקצות לכך 7 שעות.

70% שעות הוראה	התוכנית במלואה	
20 שעות	25 שעות	קריאת ספרים
16 שעות	25 שעות	סיפור קצר
15 שעות	20 שעות	שירה + בלדות + פזמונות
7 שעות	10 שעות	מחזה
58	80	סה"כ

3. יחידות הוראה למורי חטיבות הביניים

לקראת שנת הלימודים תשפ"א התחלנו בפיתוח יחידות הוראה מקוונות ולצידן "מחולל הוראה". יחידות ההוראה יושבות על גבי פלטפורמה דיגיטלית חדשנית, ובנויות על פי נושאי תכניות הלימודים בכל תחומי הדעת. כל יחידת הוראה כוללת סדרה של כחמישה שיעורים הבנויים [סביב רעיון גדול](#) מרכזי. מורים ומדריכים מומחים בתחום הדעת בונים את היחידות, בהן ניתן למצוא פריטי הוראה לכל שיעור ורעיונות והשראה להוראה מעשירה. בכל פריט הוראה מוטמעות מיומנויות מרכזיות שאנו מבקשים להקנות לתלמידים, ערכים שהלימוד מזמן עיסוק בהם והצעות לפרקטיקות מגוונות להוראה. אתם מוזמנים לבחור בין הפריטים את המתאימים ביותר לתלמידים שלכם, [לפי שיקול דעתכם](#).

עוד תמצאו לצד יחידות ההוראה "מחולל הוראה", אליו תוכלו לגרור את הפריטים שבחרתם, לערוך אותם ולהפוך אותם לשיעורים מסוגים שונים: פנים אל פנים, ושיעורים מקוונים ללמידה מרחוק סינכרונית וא-סינכרונית. את השיעורים שהכנתם תוכלו לשמור בסביבה האישית שלכם ולחזור אליהם בכל עת.

יחידות ההוראה הראשונות עולות בספרות, במחצית חודש אוגוסט. במהלך השנה הקרובה ייצאו מידי חודש יחידות נוספות עד להשלמת כל תכנית הלימודים. אנו מקווים כי יחידות ההוראה יסייעו למורים בתכנון הוראה מיטבית, יקדמו הטמעת מיומנויות וערכים בהוראה ויתנו למורים כלים נוספים לפיתוח והתקדמות.

בהצלחה לכולם,

הנהלת המזכירות הפדגוגית והמפמ"רים

4. המרכז להעצמת מדעי הרוח – הספרייה הלאומית

לימודי הומניסטיקה בחטיבות הביניים

מדעי הרוח מאגדים תחומי דעת שמטרתם להזין את נפש האדם בתוכן ובאסתטיקה שלא ניתן להעריך במספרים. דווקא במציאות המקדשת את המדעים המדויקים במערכת החינוך ואת ייצוגי ה'ריאליטי' שהולכים ותופסים מקום מרכזי בהוויית בני-הנוער מוחץ לבית-הספר, יש מקום להעצמה של לימודי מקצועות ההומניסטיקה, מעבר למקומם המוגבל בתוכנית הלימודים הרשמית. המרכז ללימודי רוח בספרייה הלאומית מוביל בשיתוף משרד החינוך תהליך התחדשות לחיזוק מעמדם של תחומי הרוח במערכת החינוך. המרכז מאתר את צורכי השדה בתחומי הרוח, מפתח כלים חדשניים להוראה ולמידה בתחומים אלה ופועל להנחילם בהיקף רחב. המרכז מטפח סגלי הוראה ומנהיגות חינוכית ומעודד מצוינות לימודית בתחומי הרוח.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגיות
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

כיתות 'שאר רוח' מיועדות לתלמידים המעוניינים להשקיע זמן ומאמץ על מנת להרחיב את השכלתם ולשכלל את מיומנויותיהם בתחומי לימודי הרוח. לכיתות תבנה תוכנית לימודים שתכליתה לאתגר את התלמידים, להרחיב מעבר לתוכניות הלימודים הקיימות ולהתמקד בטקסטים.

תוכנית "שאר רוח", כיתות עתודה הומניסטית בחטיבות הביניים, נפתחה בשנת הלימודים תשע"ט ביזמת המרכז ללימודי רוח בספרייה הלאומית והמזכירות הפדגוגית. ביסודה עומדת התפיסה כי לימודי רוח ברמה גבוהה הכרחיים לבניית חברה ישראלית בעלת עומק תרבותי וכי השקעה בלימודים במקצועות הרוח בחטיבת הביניים תצמיח תלמידים בעלי מיומנויות קריאה, כתיבה, שיחה וחשיבה מתקדמות שיגדלו להיות אזרחים משכילים, מעורבים ובעלי עולם פנימי עשיר.

קישור לתוכנית : <https://merkazruach.nli.org.il/inspiration>

5. המרחב הפדגוגי בתחום הדעת ספרות

בשנת תש"ף העברנו את תכני אתר המפמ"ר הישן למרחב הפדגוגי של תחום הדעת ספרות בפורטל עובדי ההוראה.

המרחב הפדגוגי הוא כלי מקוון חשוב ומשמעותי ללמידה. במרחב ניתן למצוא את תוכניות הלימודים, והוא מאפשר לתכנן את התהליך הלימודי והחינוכי ביעילות מרבית תוך כדי יצירת קשרים בין ידע, מיומנויות וערכים.

במרחב הפדגוגי ניתן למצוא :

- [תוכנית הלימודים בספרות.](#)
- [תומרי הוראה](#) בשלל נושאים מרכזיים, מחולקים על פי חטיבות נושאיות או יחידות הוראה.
- [אתרים, מאגרי מידע וכלים דיגיטליים.](#)
- [הרצאות מצולמות.](#)
- [דרכי הוראה](#) מגוונות (PBL, חקר ועוד).

6. "הסיפור השלם" – ועדת ביטון ויישום המלצותיה במערכת החינוך

משרד החינוך ממשיך במדיניות יישום המלצות של ועדת "הסיפור השלם" (ועדת ביטון). מטרת היישום היא שכל תלמיד במערכת החינוך יכיר את הסיפור הישראלי השלם הכולל את העושר התרבותי, החברתי וההיסטורי של קהילות יהדות ספרד והמזרח. בשנת הלימודים תשפ"א נמשיך בהעמקת יישום המלצות הוועדה.

[פורטל חינוכי - הסיפור השלם](#)

7. תוכנית 'שמחת הקריאה'

בשנת תשפ"א נמשיך בתוכנית 'שמחת הקריאה' בכפוף לאישור תקציבי. להעשרת דרכי עידוד הקריאה. ניתן לבחור באחד משני המסלולים: קבלת הספרים בדפוס, או קבלת הספרים במהדורת שמע.

פרויקט "ספרייה בכיס". זוהי תוכנית להנחלת אהבת הקריאה והספר באמצעות ספרי שמע (אודיו) הזמינים בכל עת, לכל תלמיד ותלמידה, במכשיר הטלפון הסלולרי ובמחשב. התלמידים יקבלו גישה ל-18 ספרי איכות מוקלטים, שיהיו זמינים להאזנה ללא תשלום, באמצעות היישומון אייקאסט ספרים מוקלטים (icast). המורים והספרנים המעורבים בתוכנית יקבלו גישה למנוי הפתוח של אייקאסט ויוכלו להאזין לכל הספרים הקיימים ביישומון. תוכנית זו פתוחה להרשמה לכל חטיבות הביניים בארץ. להרחבה בנושא ספרייה בכיס קראו [כאן](#). לשאלות לגבי ספרייה בכיס מוזמנים לפנות למרכז ללימודי רוח בכתובת merkaz.ruach@nli.org.il

מגוון ספרים נשלחו לבתי הספר בשנת הלימודים תש"ף. גם השנה יישלחו ספרים לבתי ספר נוספים. בפורטל הפדגוגי-חינוכי הועלו מערכי לימוד ליצירות ב'שמחת הקריאה' - ספרות במרחב הפדגוגי.

8. צוות ההדרכה שלנו תשפ"א

אתם מוזמנים ליצור קשר, להתייעץ, לתכנן ולהיפגש עם המדריכים.

[רשימת המדריכים ודרכי יצירת קשר](#)

[רשימת בתי הספר המשוויכים לכל מדריכה](#)

9. השתלמויות וימי עיון

בתשפ"א, בכפוף לאישור תקציבי, נקיים:

- השתלמויות מפמ"ר ב-15 מרכזי פסג"ה ברחבי הארץ – ראו נספח ב'

השתלמויות אלה כוללות שישה מפגשים במרכז הפסג"ה ויום מרוכז בחנוכה, פסח או ביוני (לבחירת המורה מתוך מבחר ימים מרוכזים).

ההשתלמות מקנה גמול ומוכרת ליעוז לתמורה ו'אופק חדש'.

מורי הספרות ישלחו לפחות נציג אחד מביה"ס על מנת להתעדכן בשינויים החלים בהוראת מקצוע הספרות.

נבקש מהמנהלים לעודד את מורי הספרות להשתלם בהשתלמות המקצועית. פירוט מועדי המפגשים הקרובים לאזור מגורכם יעלה בקרוב לאתר "חדר מורים לספרות" וכן לפייסבוק.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגיות
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

• **השתלמויות מקוונות:**

לרשות המורים מגוון השתלמויות מקוונות למורי בתי הספר היסודיים, חטיבות הביניים והחטיבות העליונות במודל איחוד מול ייחוד.

קטלוג הקורסים המלא באתר "פיתוח מקצועי אונליין" של מט"ח – [כאן](#).

בתחום הדעת ספרות ייפתחו (או נפתחו) להרשמה הקורסים הבאים:

- השתלמות למידה בדרך חקר – ההשתלמות בהנחיית ורד פרידמן ביאלר. [קישור](#)
- השתלמות PBL – למידת כלי זה. בהנחיית אורלי אלפסי
- כלי ניהול לרכזי מקצוע – מיועד לרכזי מקצוע בספרות בהנחיית אתי וינקלר. [קישור](#)
- דיבור בפני קהל – מיומנויות רטוריות בהנחיית ענת בורגר.
- תלקיט פורטפוליו – בהנחיית בתיה לוינסון
- שילוב סרטונים בחינוך – ספרות, בהנחיית ליה סלע
- למידה מרחוק מיטבית בספרות ממלכתי בהנחיית דן מישייקר
- כשהחינוך המיוחד פוגש את תחומי הדעת – שילוב החינוך המיוחד בהוראת הספרות בהנחיית ד"ר לימור ראובך.
- לפנות מקום לכתיבה- קורס מקוון – בהנחיית שרית זמיר שפיר. [קישור](#)

חלק מן ההשתלמויות כבר פתוחות להרשמה והקישורים מצורפים כאן. השאר תיפתחנה להרשמה בקרוב.

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגיות
 אגף רוח וחברה
 הפיקוח על הוראת ספרות

נספח א' – חומרי הוראה מקוונים לתלמידי חטיבת הביניים

<u>כיתה</u>	<u>שם היצירה והמחבר/ת</u>	<u>קישור לשיעור מצולם</u>	<u>קישור למצגת</u>
ז'	שורת נשים שקטה / דליה קווה	קישור – ערוך	מצגת
ז'	ילדות / יונתן רטוש	קישור – ערוך	מצגת
ז'	בעיות זהות / יונה וולך	קישור	מצגת
ז'	כישופים / דליה רביקוביץ	קישור	מצגת
ז'	לשבור את החזיר / אתגר קרת	קישור – ערוך	מצגת
ז'	זו אני מדברת / שחר יודית	קישור	מצגת
ח'-ט'	עיניים נוצצות / אתגר קרת	קישור – ערוך	מצגת
ח'-ט'	מאויב לאוהב / ש"י עגנון	קישור – ערוך	מצגת
ח'-ט'	י"א2 / טונה	קישור	מצגת
ח'-ט'	אווזים / אגי משעול	קישור	מצגת
ח'-ט'	נקמת הילד המגמגם / רוני סומק	קישור	מצגת
ח'-ט'	החזרה למוטב / או הנרי	קישור	
ח'-ט'	בגני נטעתיך / רחל	קישור	מצגת
ח'-ט'	בתוך נייר עיתון / קובי אוז	קישור	מצגת
ח'-ט'	כשצלצלת רעד קולך / נתן זך	קישור	מצגת
ח'-ט'	המחרוזת / גי דה מופאסאן	קישור – ערוך	מצגת
ח'-ט'	החבר / אלזה מורנטה	קישור – ערוך	מצגת
ח'-ט'	לורד רנדל	קישור – ערוך	מצגת
ח'-ט'	דדאלוס ואיקרוס	קישור – ערוך	מצגת
ח'-ט'	מהי שירה? – לומר זאת אחרת / נתן זך	קישור	מצגת

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגיות
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

	קישור	פחדים / יונה וולך	ח' - ט'
	קישור	קו העוני / רוני סומק	ח' - ט'
	קישור	אני המזרחית / עדי קיסר	ח' - ט'
	קישור	הקמצן / מולייר	ח' - ט'
	קישור	העלה האחרון / או הנרי	ח' - ט'
	קישור	יהודה עמיחי – היכרות עם יוצר	ח' - ט'
	קישור	משהו חמור הולך לקרות בכפר הזה / גבריאל גרסיה מארקס	ח' - ט'
	קישור	נרקיס ואקו / המיתולוגיה היוונית	ח' - ט'
	קישור	בלדה לחובש / דן אלמגור	ח' - ט'
	קישור	חיים גורי / מעשה ביונה	ח' - ט'

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגיות
 אגף רוח וחברה
 הפיקוח על הוראת ספרות

נספח ב' – השתלמויות

השתלמויות מפמ"ר תשפ"א בפסגות – המפגשים יהיו מקוונים.
 יש לבחור יום עיון מהתאריכים שנציע בהמשך השנה.

יום עיון חנוכה	מפגש שישי	מפגש חמישי	מפגש רביעי	מפגש שלישי	מפגש שני	מפגש ראשון	
13/12	20/4	16/3	16/2	19/1	22/12	17/11	פסג"ה אילת
13/12	4/1	28/12	6/12	30/11	23/11	2/11	פסג"ה באר שבע אופירה מרג'י
13/12	1/3	15/2	2/2	12/1	4/1	16/11	פסגה אשדוד עדנה ג'ורנו
13/12	8/3	01/2	18/01	30/11	16/11	19/10	פסג"ה ראשון לציון אתי עמרם
13/12	20/4	16/3	16/2	19/1	22/12	17/11	פסג"ה רמת גן נירה הראל
13/12	5/4	1/3	15/2	25/1	23/11	09/11	פסג"ה חולון אורית צ'אושו
13/12	3/1	17/2	6/1	23/12	2/12	14/10	פסגה כפר סבא רננית חננאל

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגיות
 אגף רוח וחברה
 הפיקוח על הוראת ספרות

13/12	10/3	10/2	13/1	30/12	18/11	21/10	פסג"ה מודיעין לירון גיליס
13/12	11/4 25/4	14/3	28/2	10/1 31/1	22/11	18/10	פסג"ה ירושלים רם פרנקל
13/12	30/5	25/4	14/2	10/1	29/11	25/10	פסג"ה חיפה אורלי אלפסי
13/12	9/5	14/3	14/2	27/12	22/11	25/10	פסג"ה קרית מוצקין שירלי שושנה
13/12	19/4	1/3	08/2	18/1	19/10	12/10	פסג"ה עפולה קרן בהט+ ענת יזרעאלי
13/12	20/5	22/4	18/3	18/2	14/1	19/11	פסג"ה הכרמיאל נועה שכטר ליבנה
13/12	17/2	20/1	30/12	25/11	4/11	21/10	פסג"ה קריית שמונה מיקי אזולאי

השתלמויות ארציות:

- השתלמות למידה בדרך חקר – ההשתלמות בהנחיית ורד פרידמן ביאלר . [קישור](#)
  - השתלמות PBL – למידת כלי זה. בהנחיית אורלי אלפסי
  - כלי ניהול לרכזי מקצוע – מיועד לרכזי מקצוע בספרות בהנחיית אתי וינקלר. [קישור](#)
  - דיבור בפני קהל – מיומנויות רטוריות בהנחיית ענת בורגר.
  - תלקיט פורטפוליו – בהנחיית בתיה לוינסון
  - שילוב סרטונים בחינוך – ספרות, בהנחיית ליה סלע
  - למידה מרחוק מיטבית בספרות ממלכתי בהנחיית דן מישייקר
  - כשהחינוך המיוחד פוגש את תחומי הדעת – שילוב החינוך המיוחד בהוראת הספרות בהנחיית ד"ר לימור ראובך.
  - לפנות מקום לכתיבה- קורס מקוון – בהנחיית שרית זמיר שפיר [קישור](#)
- חלק מן ההשתלמויות כבר פתוחות להרשמה והקישורים מצורפים כאן. השאר תיפתחנה להרשמה בקרוב.